

THEMA D

**SPORT EN BEWEGEN VOOR MENSEN
MET EEN BEPERKING
IN ONTWIKKELINGSLANDEN**

Inhoudsopgave

2	Inleiding
3	Subthema 1: Mensen met een beperking in ontwikkelingslanden
10	Subthema 2: Sport- en bewegingsmogelijkheden voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden
15	Subthema 3: Repertoirevorming
20	Subthema 4: Duurzaamheid van kennis en vaardigheden op lokale trainers

THEMA D**SPORT EN BEWEGEN VOOR MENSEN
MET EEN BEPERKING
IN ONTWIKKELINGSLANDEN****Inleiding**

Het organiseren van sport en bewegen voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden brengt speciale dimensies met zich mee. De cultuur en werkomstandigheden zijn anders en daar zal de Nederlandse sportontwikkelaar zich bewust van moeten zijn zodat hij daarop adequaat kan reageren. Dit thema is geschreven door verschillende personen die dit aan den lijve hebben ondervonden. Om niet iedere nieuwe sportontwikkelaar helemaal blanco te laten beginnen is een gedeelte van de kennis in dit thema opgenomen. Zo kan het aantal beginnersfouten worden verminderd en kan dit lesmateriaal bijdragen tot een effectievere aanpak als de sportontwikkelaar eenmaal ter plaatse is. Vanzelfsprekend richt dit thema zich op het specifieke toekomstige werkveld van de deelnemer. Het is onderverdeeld in 4 subthema's, allemaal afzonderlijk te gebruiken. De eerste twee subthema's (Mensen met een beperking in ontwikkelingslanden en Sport- en bewegingsmogelijkheden voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden) bevatten meer theoretische kennis. De laatste twee subthema's (Repertoirevorming en Duurzaamheid) zijn meer gericht op het oefenen van vaardigheden.

Subthema 1: Mensen met een beperking in ontwikkelingslanden

Verantwoording:

Voordat je aan de slag gaat als sportontwikkelingswerker is het van belang dat je wat algemene kennis hebt van mensen met een beperking in ontwikkelingslanden. Ook al lijkt de positie van deze mensen anders dan in Nederland, er zijn ook veel overeenkomsten en zeker met de Nederlandse situatie enkele decennia geleden.

In de dagelijkse praktijk als sportontwikkelingswerker kom je veel obstakels tegen en sommige ervaringen zijn beter te begrijpen als je wat meer achtergrondkennis hebt.

Doelstellingen:

- De deelnemer krijgt informatie over sociaal-maatschappelijke aspecten die te maken hebben met de positie van de gehandicapte.
- De deelnemer krijgt informatie over bijzondere oorzaken van beperkingen
- De deelnemer oefent met interculturele verschillen toegespitst op de doelgroep

Tijdsduur

1,5 uur

Aan bod komt o.a

- Positie van mensen met een beperking in de maatschappij
- Bejegening door medemensen
- Zelfbeeld
- Positie van de vrouw met beperking
- Specifieke beperkingen die te maken hebben met de situatie van het land
- Rol van religie

Achtergrondinformatie

Deel 1

Allereerst is het noodzakelijk om de terminologie ten aanzien van mensen met een beperking helder te stellen. In deze module gaan we uit van de volgende begrippen:

- Stoornis:** Defect of ontbreken van een orgaan of orgaanfunctie
De stoornis is objectief vast te stellen door een arts of psycholoog (bijvoorbeeld een stoornis op het gebied van bewegingsapparaat, cognitie, zintuigen, ledematen)
- Beperking:** Er is sprake van een beperking als de persoon gehinderd wordt door zijn stoornis (bijvoorbeeld om zelfstandig te kunnen aankleden, voortbewegen, leven, etc). Deze beperkingen kunnen onder andere voorkomen op het gebied van communiceren, mobiliteit, gedrag, en persoonlijke verzorging.
- Handicap:** De persoon ervaart de beperking op een negatieve manier. De handicap is dus eigenlijk de beleving van de persoon zelf. Hoe de beperking wordt ervaren is zeer persoonlijk dus ook de mate waarin de persoon zich gehandicapt voelt. Dit is afhankelijk van de doelen die je de persoon zelf stelt of hoe de maatschappij tegen personen met een beperking aankijkt. Een man met een laag IQ kan zich in een dorpje in Ghana minder gehandicapt voelen dan in een dorpje in Nederland omdat het dorpsleven in Ghana eenvoudiger is.

Vanwege het subjectieve aspect van het begrip handicap, gebruiken we in deze module de term beperking. De personen zijn ook niet beperkt maar hebben een beperking (het is slechts een onderdeel van hun hele persoonlijkheid)

Gemiddeld tien procent van de mensen in ontwikkelingslanden heeft een beperking, aldus de WHO (er zijn alleen al 34 miljoen kinderen met een middelmatige tot ernstige beperking). Het hoge percentage is onder andere toe te schrijven aan armoede en inadequate medische zorg (o.a. tijdens de zwangerschap en bevalling), ondervoeding, weinig gevarieerde voedingspatronen of slechte sanitaire voorzieningen. Sommige ziektes zijn in Nederland inmiddels onder controle maar komen nog wel in ontwikkelingslanden regelmatig voor zoals polio en lepra.

Malaria kan zowel doofheid als blindheid tot gevolg hebben en een teveel aan fluor in het water (zoals in sommige bergachtige gebieden rond de Kilimanjaro in Tanzania) kan leiden tot botvergroeiingen bij kinderen. Aan de andere kant zijn er in ontwikkelingslanden minder kinderen met een zeer ernstige beperking om de eenvoudige reden dat zij overlijden door gebrek aan medische zorg.

Ook geweld is een belangrijke oorzaak van een beperking. Een geweldsituatie met één dode heeft tevens gemiddeld drie gehandicapten tot gevolg. Elke dag zijn er 75 mensen die ergens ter wereld op een landmijn stappen.

Deel 2

Positie van mensen met een beperking in de maatschappij:

Uitsluiting. Machteloosheid. Armoede. Dat is het lot van het overgrote deel van mensen met een beperking. Sociale uitsluiting, doordat je met een beperking vaak niet geaccepteerd wordt als volwaardig persoon. Machteloosheid, door het isolement waar je in terechtkomt. Armoede, niet alleen als gevolg van de beperking, maar te vaak ook als oorzaak ervan. Mensen met een beperking hebben slecht toegang tot goed onderwijs, nauwelijks kans op betaald werk en zijn weinig zelfredzaam. Een grote meerderheid van kinderen met een beperking krijgt geen formeel onderwijs. In Tanzania bijvoorbeeld ging in 2000 slechts 0,1% van de kinderen met een beperking naar school. Vanwege gebrek aan sociale voorzieningen in de meeste ontwikkelingslanden krijgen mensen met een beperking nauwelijks de kans om volwaardig zelfstandig te functioneren. Vooral in ontwikkelingslanden gaan armoede en een handicap of chronische ziekte vaak samen. Een voorbeeld: in Honduras bedraagt het analfabetisme onder gehandicapten 51 procent, tegenover een nationaal gemiddelde van 19 procent. Onlangs berekende de Wereldbank dat mensen met een beperking 17 procent uitmaken van alle mensen die moeten rondkomen van minder dan een dollar per dag. Wereldwijd leeft zelfs de overgrote meerderheid van de mensen met een beperking onder de armoedegrens.

Bejegening door medemensen

Net als in Nederland is er in ontwikkelingslanden sprake van etikettering en zelfs stigmatisering van de medemens met een beperking. De ideeën/stigma's lopen wel wat uiteen. Een voorbeeld is dat er gedacht wordt dat een gezin met een kind met een verstandelijke beperking vervloekt is door God (zowel bij islamitische als katholieke geloof) of dat de persoon met epilepsie bezeten is door de duivel. Gevolg is dat het hele gezin geïsoleerd wordt door de gemeenschap. Daarom worden ook veel kinderen verstopt door hun ouders in de huizen en hutten waar ze wonen. Sommige stammen in Tanzania laten kinderen met een beperking achter op een rots of in het bos. Soms wordt een kind ook vastgebonden omdat de moeder gewoon geen tijd heeft om hem/haar in de gaten te houden omdat er nog vele andere kinderen rondlopen en het land ook nog bewerkt moet worden.

Meisjes/vrouwen zijn ook regelmatig het slachtoffer van seksueel misbruik omdat zij vanwege hun beperking slecht kunnen communiceren of een zodanige lage status in de gemeenschap hebben waardoor zij een makkelijke prooi zijn. De gevolgen zijn schrijnend als deze meisjes/vrouwen kinderen krijgen. Uit een studie van de Wereldbank in samenwerking met 'Yale University' blijkt verder dat mensen met een handicap een aanzienlijk grotere kans hebben om besmet te raken met HIV.

In de dagelijkse praktijk is te zien dat mensen met een beperking door hun directe omgeving op een betuttelende manier worden behandeld: er wordt niks gevraagd en men strikt bij wijze van spreke zijn/haar schoenen terwijl dat lang niet altijd nodig is. Ook lijken in ontwikkelingslanden de ouders van kinderen met een beperking een meer berustende houding te hebben dan in Nederland. Zij denken soms bijvoorbeeld dat onderwijs voor deze groep niet de moeite loont. In Nederland willen ouders graag het hoogst haalbare uit hun kind halen en zullen daar ook zoveel mogelijk aan werken.

Gelukkig wordt er in ontwikkelingslanden steeds meer aandacht besteed aan voorlichting door regeringen en andere organisaties over de rechten van mensen met een beperking. Daardoor neemt ook het bijgeloof af en neemt de bewustwording toe. Dat dit proces zo laat op gang komt heeft te maken met de algemenere problemen die een ontwikkelingsland heeft, en die de meerderheid eerst aangaan, zoals de kwaliteit van het onderwijs, gezondheidszorg, armoede, droogte, corruptie of oorlog.

Werkvorm subthema 1

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
15	Introductie thema, Uitwisselen van kennis	Beantwoord de volgende vragen: Wat weet je al van mensen met een beperking in ontwikkelingslanden/ land waar je naartoe gaat? Wat denk je/vermoed je hoe het zal zijn? Wat wil je weten? (leervragen/doelen) (deze vraag meenemen in voorbereiding volgende lessen) Activiteit is slechts een korte brainstorm: niet teveel uitweiden	Teken cirkel met 3 taartpunten: voor elke vraag 1 taartpunt. Schrijf antwoorden in taartpunt om de beurt. Per taartpunt 4 minuten Hoe meer deelnemers hoe groter de taart	Flap en Stift (kleur) per persoon
15	Theorie mensen met beperking in ontwikkelingslanden	Presentatie over dit onderwerp Begin met de zes CD's : wat valt de deelnemers op? Waarschijnlijk zal de deelnemer zeggen: 2 zonder hoesje. Relateer dit aan het zien van mensen met een beperking. De negatieve zaken vallen je als eerst op, niet hoe mooi de hoesjes/cd's zijn.....	6 CD's op een rijtje waarvan 2 zonder hoes	6 CD's PowerPoint presentatie Laptop Beamer Verlengsnoer Scherm
10	Bewustwording consolideren	Vragen: wat voor belangrijke verschillen met Nederland vallen je op? Wat is makkelijker om in te leven voor mensen met een beperking: een ontwikkelde maatschappij of leven in een minder ontwikkelde omgeving?	Discussie	
15	Theorie omgeving van mensen met een beperking	Presentatie		PowerPoint presentatie, laptop, beamer
10	Bewustwording consolideren	In veel ontwikkelingslanden wordt debatteren op scholen beoefend. Vandaar deze vorm: Stellingen: 1. Nederland kan als voorbeeld dienen voor de ontwikkelingslanden als het gaat om gehandicaptenzorg en integratie 2. Je omgeving maakt je gehandicapt. Je moet dus de omgeving veranderen.	Bij meer dan 5 deelnemers de "lagerhuis" opstelling kiezen en naspelen: staan als je spreekt, proberen anderen te overtuigen	Klein prijsje voor de beste debater

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
20	Kennis toepassen	<p>Maak tweetallen of drietallen</p> <p>Beantwoord de volgende vraag op een flap:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat zou er nodig zijn om mensen met een beperking volwaardiger te laten functioneren in de samenleving? 2. Maak een gezamenlijke top 3 3. Welke bijdrage zou jij als ontwikkelingswerker kunnen leveren? Geef 3 concrete acties. <p>3. Presenteer de conclusie</p> <p>Zie bijlage A</p>		Flap en stift per tweetal
5	Afsluiting Formuleren leerdoelen	<p>Vraag aan deelnemers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat heb je geleerd bij dit thema? Wat viel je op? 2. Wat zou je nog willen weten over dit onderwerp? Formuleer maximaal 2 concrete vragen 	Schrijf de antwoorden 2 keer apart op een post-it papiertje: 1 set voor de deelnemer (plak dit aan de binnenkant van je map 1 set voor de facilitator die ze van alle deelnemers op een groot vel plakt.	Post-it papiertjes: per persoon 4 papiertjes

Bijlage A: Achtergrondinformatie voor facilitator: stof tot discussie

Kan je problemen /projecten voor gehandicapten beter apart benaderen of geïntegreerd?

De politiek is daar nu ook veel mee bezig:

Het antwoord van beleidsmakers op de roep om meer aandacht voor mensen met een handicap is meestal te vangen onder de noemer 'mainstreaming', het integreren van specifieke aandachtspunten in bestaande beleidsthema's zoals onderwijs, mensenrechten en gezondheidszorg. Veel Nederlandse ontwikkelingsorganisaties doen hetzelfde.

Moeten we accepteren dat mensen met een handicap nu eenmaal altijd de zwakste schakel in de keten zijn? Of moeten we juist aan die schakel werken om de maatschappij als geheel te versterken? Raijmakers (directeur van de Dutch Coalition on Disability and Development) wijst op de vicieuze cirkel: omdat mensen met een handicap geen stem hebben in armoedebestrijdingsstrategieën wordt die ook niet meegenomen in de beleidsontwikkeling. René Grotenhuis, directeur van Cordaid, ziet meer in een integraal beleid: 'Voor ons zijn gehandicapten onderdeel van een grote groep waartoe bijvoorbeeld ook ouderen en alleenstaande vrouwen behoren. Deze mensen hebben te maken met dezelfde problemen van marginalisering. Je bent effectiever als je de knelpunten van deze groepen gezamenlijk agendeert in plaats van dat je voor elke groep een apart beleid maakt.'

Subthema 2 : Sport- en bewegingsmogelijkheden voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden

Verantwoording:

Er is zeer weinig informatie beschikbaar over sporten voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden. De bestaande sportcultuur, sportstructuren, onderwijsstructuren en de gezondheidszorg zal je ter plekke moeten gaan onderzoeken. Onderstaande informatie is gebaseerd op ervaringen van sportontwikkelaars en daardoor misschien juist ook waardevol voor de dagelijkse praktijk waarin je vele uitdagingen zult moeten aangaan.

Doelstellingen:

- De deelnemer krijgt informatie over mogelijke organisatiestructuren
- De deelnemer krijgt informatie over de rol van bonden en de scholen voor speciaal onderwijs
- De deelnemer krijgt informatie over “sport als doel of sport als middel” voor mensen met een beperking en gaat hiermee actief aan de slag.

Tijdsduur

1,5 uur

Aan bod komt o.a.

- Bonden
- Special Olympics
- Paralympics
- Sport als doel
- Sport als middel: mogelijke samenwerkingsvormen met scholen (spelend leren) of Ergotherapie
- Bewegingsrecreatie cultuur / Prestatiegerichtheid

Theorie subthema 2

Hoezo sport voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden? Hebben zij niet veel grotere behoeftes aan rolstoelen, medische zorg, onderwijs en een baan? Ja natuurlijk hebben ze dat ook nodig, maar onderschat niet wat de betekenis van sport en spel kan zijn!

Sport voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden is nauwelijks ontwikkeld, laat staan dat de mogelijke betekenis van sport bekend is. Het verschilt natuurlijk per land, is afhankelijk van de populariteit van sport in het algemeen en ook hoe actief de gehandicaptenorganisaties zijn. "Geef ze brood en Spelen" is een treffende uitspraak. In vluchtelingenkampen zijn veiligheid en voedsel de belangrijkste basisbehoeftes van de mens. Maar er is een duidelijke daling van agressie binnen de kampen te zien als de vluchtelingen (met of zonder beperking) iets te doen hebben, zoals sport en spel.

Uit de internationale bijeenkomst voor sportontwikkelaars "The Next Step" in november 2003 kwamen de volgende betekenissen naar voren met betrekking tot sport voor mensen met een beperking:

Sporten is leuk:

Ooit een kind met een verstandelijke beperking voor het eerst zien schommelen in een autoband? Een onvergetelijke lach! Een zitvolleybalwedstrijd voor kindsoldaten met minder dan 4 ledematen: wat een fanatisme. En zo zijn er vele voorbeelden....

Sport laat zien wat je wel kan:

Een meisje met een verstandelijke beperking mag mee naar de nationale wedstrijden van de Special Olympics. Ze staat met foto en medaille in het plaatselijke krantje. Er wordt beschreven waarin ze wel goed is.

Het geeft zelfvertrouwen (confidence booster)

Alle kinderen van de reguliere basisschool klappen als de dove jongen op de schoolspordag het verspringen wint. Je ziet de jongen met opgeheven hoofd teruglopen.

Motorische ontwikkeling

Je kan sterker en fitter worden door sport en daardoor kan je je beter voortbewegen en kan je jouw moeder beter helpen met emmers water te sjouwen. Samenwerking met ergotherapeuten of opleidingen tot ergotherapie op scholen en revalidatiecentra kan leiden tot goede resultaten op motorisch gebied.

Ergotherapeuten kunnen ook aan de hand van eenvoudige fysieke testjes bij een kind aan leerkrachten en ouders laten zien hoe het verband ligt tussen motorische en cognitieve ontwikkeling; of een kind met een verstandelijke beperking bijvoorbeeld al rijp is om te leren lezen en schrijven.

Cognitieve ontwikkeling

De plastic flessen die je hebt omgegooid is veel leuker om te tellen dan tellen op een telraam. Spelenderwijs leren is in ontwikkelingslanden nog geen groot goed. Kort gezegd: Leren gebeurt nu nog veel door middel van nazeggen of overschrijven. Er is een overmatige aandacht voor de cognitieve ontwikkeling van het kind. De leerkrachten van het speciaal onderwijs zijn vaak goed theoretisch onderbouwd als het gaat om medische achtergronden van de beperkingen.

Wat betreft didactische werkvormen gaat er een wereld voor hen open als ze kennis maken met 'spelenderwijs leren'. Kinderen kunnen nu met veel meer aandacht bij de les blijven. Samenwerking met Montessorischolen (van bijvoorbeeld kerkelijke instellingen) is een mooi aanknopingspunt om spel in het onderwijs in te bedden. Hetzelfde geldt voor het samenwerken met ergotherapeuten op scholen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Veel mensen met een beperking leven geïsoleerd omdat ze geen groot sociaal leven hebben. Door (team)sporten wordt het makkelijker om vrienden te maken. Ook leer je omgaan met winnen en verliezen. Ook integratie met mensen zonder beperking gaat speelser met sport.

Meer aanzien binnen de gemeenschap:

In Suriname is een man met een lichte verstandelijke beperking die toezicht houdt bij een zwembad. Het meisje met de medaille van de Special Olympics en haar ouders kregen erg veel positieve reacties uit hun dorp.

Bovendien werd op deze bijeenkomst duidelijk dat er zeker behoefte is aan sportprojecten voor mensen met een beperking. Voor de directe omgeving van de personen met een beperking is het koppelen van sport aan onderwijs of medische zorg (zoals ergotherapie en fysiotherapie) een makkelijker te begrijpen behoefte dan sporten alleen om het plezier. Dit heeft mede te maken met het feit dat er in de meeste ontwikkelingslanden geen grote bewegingsrecreatie cultuur bestaat. Jongens voetballen op straat en organiseren onderlinge wedstrijden, op straat spelen kinderen eindeloos veel spelletjes, maar volwassenen gaan niet naar de vereniging om een partijtje te volleyballen of voetballen voor de lol. Er zijn nauwelijks sportverenigingen. Wel is er vaak weer een zeer kleine top die hoog spelen (in de nationale competities).

Naast stabiele partners zoals onderwijs en medische organisaties zijn er ook mogelijkheden om samen te werken met bonden en organisaties zoals de Paralympics en Special Olympics. Met name de Special Olympics (voor mensen met een verstandelijke beperking) hebben een behoorlijke financiële armslag in ontwikkelingslanden. Zij steunen op verzoek het nationale Special Olympics comité maar geven zelf in de regio's ook workshops voor zowel de deelnemers als hun coaches. De inhoud van de workshops zijn vooral gericht op het coachen voor de Olympische sporten (dus niet toegespitst op recreatieve spelen). Zij vragen voor het organiseren van wedstrijden en het uitzenden van deelnemers naar het buitenland dat de lokale bevolking ook lokale sponsors zoekt.

De Paralympics zijn een stuk minder actief in ontwikkelingslanden en hebben ook minder middelen. De Nederlandse organisatie RESPO heeft een klein aantal atleten (en vooral officials) getraind voor de Paralympics in 2004. 'Terres des Hommes Netherlands' heeft atleten uit India gesponsord.

De algemene sportbonden verschillen nogal wat betreft middelen, organisatie en wat betreft de transparantie van het (uitgave)beleid. Het staat of valt met de bestuurders en hoezeer zij begaan zijn met mensen met een beperking. Het is wel noodzakelijk om duidelijke afspraken te maken. In Tanzania is het budget voor sport erg klein, en dit budget wordt voornamelijk besteed aan een twee of drietal topsporters om aan buitenlandse wedstrijden mee te doen. Voor breedtesport is geen budget. Er is trouwens ook geen infrastructuur voor breedtesport, laat staan voor recreatieve gehandicapte sport.

In de dagelijkse praktijk zijn er toch wat uitdagingen om mensen met een beperking te laten sporten:

1. Het blijkt dat de infrastructuur en de problemen die mensen hebben om naar een sportveld te komen vaak behoorlijk groot zijn. Veel lokale bussen zijn niet bereid om mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking mee te nemen omdat het teveel rompslomp (tijd, ruimte en klachten) met zich meebrengt. Daarom kost het de sporters relatief veel tijd en geld om te komen trainen. Verder zijn er niet veel sportvelden. Ieder dorp heeft wel een geïmproviseerd voetbalveld en soms een netbalveld, maar niet voor andere sporten. Veel steden hebben wel een stadion. In Kenia en Tanzania worden in de wijken de doelpalen 's nachts afgezaagd of uitgegraven! Verder is het ook zo dat clubs draaien op vrijwilligers. Maar vrijwilligerswerk is een luxe baan. Door de armoede moeten velen andere manieren van inkomsten vinden naast hun normale baantje en dat gaat ten kostte van vrijwilligerswerk.
2. Daarnaast hebben sommige mensen met een lichamelijke beperking hun eigen handeltje (verkoop van sigaretten, snoep, loten) en werken hele lange dagen om aan hun geld te komen. Als sporten geen inkomsten oplevert dan is het niet altijd aantrekkelijk om te komen sporten.
3. Ouders van kinderen met een beperking zien niet altijd het nut ervan in om hun kind naar het sportveld te brengen. Bovendien schamen sommige ouders zich voor de beperking van het kind. Een meerwaarde zou kunnen zijn om de sportactiviteiten te koppelen aan ouderbijeenkomsten. Zo kunnen ouders elkaar ontmoeten en ervaringen en kennis uitwisselen.
4. Het begrip recreatief bewegen is vrij onbekend. Daardoor kunnen sporters en/of hun ouders prestatiegericht zijn, willen ze vasthouden aan de officiële spelregels en willen alle prestatie meetbaar maken.

Werkvorm subthema 2

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
10	Introductie thema. Activeren aanwezige kennis	Brainstorm: Welke organisaties ken je al die internationaal opereren op het gebied van sporten met een beperking? Wat weet je van hen? Wat weet je al van de populaire sporten in het land waar je naar toe gaat?	1 persoon uit de groep notuleert op een flap de organisaties met kernwoorden. Anderen brainstormen	Flapover stift
15	Theorie mensen met beperking in ontwikkelingslanden	Presentatie theorie Koppel de antwoorden van de vorige opdracht aan de theorie over bonden.	Presentatie	
15	Nadenken over rol van sport binnen project en binnen ontwikkelingssamenwerking	Wat is de doelstelling van het project waar je voor gaat werken? Welke rol speelt sport daarin? Sport als middel of als doel? Discussie/Rollenspel: In hoeverre mag je ontwikkelingsgeld uitgeven aan sport voor plezier zonder subdoelen?	Je hebt 2 minuten voorbereidingstijd om binnen 1 minuut je pleidooi te houden over discussievraag. (deelnemer krijgt van jou te horen of hij voor of tegen is) Daarna hebben anderen 4 minuten om met de deelnemer in discussie te gaan.	
10	Theorie sport als middel of als doel	Presentatie theorie Laat een videoband zien als projectvoorbeeld: doel van sporten, partners	Presentatie	Videoband project Nafasi van Terre des Hommes
20	Deelnemers brengen onder woorden wat hun waarden zijn m.b.t. sportontwikkelingswerk.	1. Deelnemers kiezen een voorwerp uit de ruimte of een symbool op papier uit om weer te geven wat de waarde is van sportontwikkelingswerk voor mensen met een beperking. 2. Ze leggen aan anderen uit wat hun symbool betekent. 3. Probeer als facilitator boven tafel te krijgen wat iemands waarde is en ook waarom hij zelf een bijdrage wil leveren.	vragen stellen, tenslotte facilitator	papier en stiften

Subthema 3: Repertoirevorming

Verantwoording:

Eenmaal in het land waar je als sportontwikkelaar gaat werken, komen er altijd verrassingen op je af. Dat is soms niet leuk (het is toch altijd anders dan je verwacht had) en aan de andere kant is dat nu net de uitdaging. Een goede voorbereiding in Nederland is belangrijk maar de echte voorbereiding gebeurt ter plekke door de eerste periode de betrokken personen en structuren (de beginsituatie) goed te leren kennen. Om in Nederland alvast wat ideeën op te doen over hoe je echt aan de slag kan gaan met sport en spel voor mensen met een beperking kan je met dit subthema aan de slag: in de praktijk!

Doelstellingen:

- De deelnemer breidt zijn repertoire uit van sport en bewegingsactiviteiten voor mensen met een beperking in ontwikkelingslanden.
- De deelnemer wordt bewuster van de mogelijkheden en beperkingen van het organiseren van sportactiviteiten in ontwikkelingslanden.
- De deelnemer wordt bewuster van de consequenties van zijn keuzes op het gebied van sportactiviteiten en keuze voor materiaal.
- De deelnemer kan eigen taken m.b.t. sport in een groter (projectmatig en maatschappelijk) kader plaatsen.

Tijdsduur

2,5 uur

Aan bod komt o.a.

- Activiteiten voor mensen met een verstandelijke beperking en/of lichamelijke beperking
- Werken met weinig materiaal
- Improviseren met gebruiksvoorwerpen / afvalmateriaal
- Aanpassingen maken voor mensen met een beperking
- Manipuleren van spelregels
- Bespreken van competitie element
- Omgaan met taalproblemen (en compenserende strategieën)
- Introduceren van rituelen rondom sportdagen en evenementen
- Sporten voor meisjes

Didactische tips voor de workshop:

- Sta niet te lang stil bij spelletjes, ze zijn leuk als ze kort zijn.
- Speel vooral in op de toekomstige praktijksituatie van de deelnemers. Voorkennis is dus belangrijk om een goede beginsituatie te kunnen maken.
- Laat de deelnemers ook aangeven in het begin van de les wat ze willen leren en speel daar op in.

Werkvorm subthema 3

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
5	Checken verwachtingen	Wat verwacht je van deze workshop en wat zou je willen leren? Mondeling rondje	Kring Facilitator schrijft voor zichzelf op en pas evt. programma beetje aan	Pen en papier
10	Introductie thema, Activeren aanwezige kennis	We spelen het spel hints; Beeld een spelletje uit dat je vroeger als kind op straat speelde. Anderen raden het. Schrijf dit op een kaart en laat het zien. Degen die het als eerste raadt krijgt een punt. Hij mag het volgende spelletje verzinnen en uitbeelden. Houd het tempo er een beetje in. Vertel kort wie de winnaar is en besteed er verder geen aandacht aan. De kaarten kunnen in de map van de deelnemer bewaard worden als reminder. Vraag: Wat zou het doel zijn van deze opdracht? Antwoord: activeren van simpele spelletjes die je al kent met weinig materiaal. Dit soort spelletjes kan je goed gebruik en evt. aanpassen. Ontdek ook wat de kinderen op straat spelen in het land waar je naartoe gaat.	Schrijf de namen op flap en turf de winnaars. Schrijf ook de naam van het spelletje op	Flap over Stift 10 Kaarten per persoon van A5 formaat en 1 stift per persoon
45	Spelen ontwerpen met ander materiaal	Bijna elk persoon met een beperking is in staat om mee te doen aan mikspelletjes. Elk groepje krijgt de opdracht om een miksituatie te verzinnen voor verschillende beperkingen (afhankelijk van de projecten die de deelnemers gaan doen). Je moet met andere groepjes overleggen/onderhandelen welk materiaal je wilt gebruiken Na 5 minuten gaan we alle miksituaties spelen. Evalueren: wat zijn de voor- en nadelen van dit spel m.b.t. presenteren, organiseren en manipuleren. Voor welke doelgroepen zou dit geschikt zijn? Hoe zou je aanpassingen kunnen maken voor andere beperkingen? Hoe zelfstandig kunnen de sporters dit doen? Meisjes spelen misschien in rok/jurk. Soms schaamte voor zweet en bewegingen in bijzijn van jongens. Hoe los je dat op?? Deelnemers schrijven eventueel de spelen voor zichzelf op Alternatief: behalve mikspelen ook tikspelen, turnvormen, atletiekvormen of balspelen ontwerpen	In elke hoek van het veld of zaal een groepje die hun eigen activiteit voorbereid.	Gymzaal of stuk veld buiten 4 zelfgemaakte ballen, 6 lintjes, 30 flessendoppen, 10 pittenzakjes, kranten, 2 kartonnen dozen, 8 lege blikjes, 2 fietsbanden, waslijn, knijpers, afzetlint.....

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
5	Brainstorm welke materialen je kan gebruiken	Binnen 2 minuten schrijft iedereen op een kaart zoveel mogelijk waardeloos materiaal op met daarachter een spelfunctie (hoe het gebruikt zou kunnen worden). Bonuspunt als het speciaal geschikt is voor mensen met een visuele of slechtziende beperking Winnaar krijgt een klein cadeautje: geef het cadeautje en vertel dat hij de winnaar is maar verder geen aandacht besteden	Wedstrijdje wie de meeste nieuwe voorwerpen heeft opgeschreven en hun functie. Deelnemers dus niet laten afkijken.	1 gekleurd A-4 vel per persoon, klein cadeautje, bijvoorbeeld leuke pen, schriftje of sokken (iets wat in ontwikkelingslanden ook gegeven zou worden)
20	Oefenen compenserende strategieën van spreken	<ol style="list-style-type: none"> Spelopdracht: Je zult vast taalproblemen krijgen. Dat is lastig vooral bij instructie geven. We gaan dit nu oefenen. Je gaat een spelletje verzinnen met of zonder materiaal en je probeert dit aan ons uit te leggen zonder te praten. Het liefst een beetje onbekend spelletje. Je mag eventueel het materiaal gebruiken. Deelnemers geven dit aan elkaar Pas de doelgroep voor het spelletje aan de toekomstige doelgroep van de deelnemers (bijv. doven, mensen met verstandelijke beperking etc) Evalueren spel en evalueren instructie/communicatie, non-verbaal gedrag: gebaren kunnen soms anders zijn in andere landen. Voorbeeld "KOM" is met handpalm naar boven, soms naar beneden. (in Tanzania en Kenia). Mannen lopen vaak hand in hand en heeft geen special betekenis. Handen schudden is vaak met extra hand op onderarm voor veel respect. WEES alert op non verbaal gedrag: wat kan wel, wat kan niet. 	Spelletjes kunnen beschreven worden en in de map bewaard	Materiaal van tweede oefening, eventueel papier en stiften Flap over en stift
10	Gebruik van stuurkaarten	Stuurkaarten zijn een goed middel om te communiceren (spel uit te leggen) en om te zorgen dat het spel ook nog gespeeld kan worden als jij er niet bent. Maak een stuurkaart van het vorige spel (gebruik kernwoorden in het Engels/Frans of alleen pictogrammen)	Stuurkaarten kunnen bewaard worden in map	Voorbeelden van stuurkaarten in plastic hoezen Stevige A4 kaarten en hoesjes

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
15	Special Olympics Paralympics	<p>Voor mensen met een verstandelijke beperking kan het effectief zijn om aan te sluiten bij activiteiten van de Special Olympics. Zij hebben coachingboeken en cursussen en organiseren workshops. Het is wel gericht op de spelen natuurlijk Ook is het vrij technisch qua aanpak en alle sporten zijn per definitie meetbaar. Deelnemers en ouders worden zo wel meer prestatiegericht (kan dus een nadeel zijn).</p> <p>We introduceren nu een paar spelen die populair zijn in ontwikkelingslanden omdat ze weinig materiaal vergen Kan atletiekonderdelen zijn, goalbal, zitvolleybal, etc Afhankelijk van de projecten. Zie websites van special olympics en paralympics (specialolympics.com en paralympics.com)</p>		Materiaal afhankelijk van de gekozen spelen
10	Belang van ceremonies en prijsuitreikingen	<p>Eindigen met een algemene prijsuitreiking met een uitgebreide toespraak: Bedank de deelnemers, coaches, sponsors, materiaalman, 'Guest of honour', de eigenaar van de accommodatie. Vertel uitgebreid iets over de winnaar van de dag. Laat de winnaar ook even spreken.</p> <p>Wat valt je op aan de eerste uitslag (hints), tweede uitslag (materiaallijst maken) en deze uitslag?</p> <p>Houd er rekening mee dat uitgebreide rituelen bij een sportdag passen: * Iedereen komt op muziek opmarcheren (openingsceremonie) * een 'Guest of Honour' (die vaak niet op komen dagen),* Er veel hiërarchie is: ken je plek! * zeer officiële prijsuitreiking * kleding is belangrijk (sportuniformen). Dit kost veel tijd!</p>	Facilitator achter een tafel of op podiumpje, de rest zittend op een rijtje	<p>Medaille met tekst: beste deelnemer van de dag.</p> <p>Certificaat met zelfde tekst</p> <p>Een T-shirt van de NCDO o.i.d. (tandenborstel en pasta kan ook)</p> <p>Een kistje om op te spreken of iets anders</p>
5	Evaluatie	Schrijf op 1 blaadje wat je geleerd hebt in deze module en op het andere blaadje verbeterpunten voor de workshop. Plak dit op de flap over in de juiste kolom		Post-it blaadjes Flap over met twee kolommen

Tips voor het geven van sportactiviteiten:

- Veel mensen zijn niet gewend aan efficiënte organisatievormen. Circuitvorm of speeltuinvorm of stationsvormen zijn relatief onbekend. Met 25 kinderen op 1 situatie verspringen is heel gewoon. Het is belangrijk om ook de effecten te bespreken als meerdere sporters tegelijk bezig zijn.
- Organiseer de sportactiviteiten op zo'n manier dat de sporters het redelijk zelfstandig kunnen doen (is het echt nodig dat de leerkracht/coach steeds de blikjes weer recht zet bij het mikken?! Of de trom zelf slaat tijdens de stoelendans?)
- Bespreek met je lokale collega's: willen we recreatief sporten of gaan we voor wedstrijden en evt. Special Olympics of Paralympics? Zo hebben jullie dezelfde verwachtingen van de functie van de sportactiviteiten.
- Gebruik zoveel mogelijk lokale materialen en laat collega's meedenken in het ontwikkelen ervan ('capacitybuilding', draagvlak)
- Respecteer de vele ceremonies die veel tijd kosten en de hiërarchische verhoudingen.
- Wees zeer alert op non-verbaal gedrag en hun betekenissen. Dit is ook belangrijk bij het lesgeven als je taalproblemen hebt en je dus non-verbaal moet uitleggen
- Betrek zoveel mogelijk leerkrachten of lokale coaches bij je trainingen, geef stukjes samen les als de situatie zich leent. Dus doe constant aan 'capacitybuilding'.
- Wees alert dat vrouwen misschien eerst afwachten totdat de mannen uitgesproken zijn, of in eerste instantie helemaal niks zeggen.
- Betrek de lokale bevolking bij de aangepaste sporten: laat ze toeschouwer zijn, organiseer activiteiten op een openbare plek of een plek waar iedereen sport (voetbalt).
- Zorg dat de sportactiviteiten ingebed zijn / relaties hebben met andere activiteiten of met andere doelgroepen. Zo wordt het niet een losstaand geheel maar krijgt het meer draagvlak binnen de gemeenschap.
- Uitdaging is vaak (speciaal) vervoer en voldoende begeleiding. Transport kost heel veel tijd, en 'Africans have time, Europeans have watches'.
- Hoe meer je van de taal en cultuur kent, hoe meer je wordt gewaardeerd. Leer door te zien en te luisteren en respecteer de geldende normen en waarden (zoals je kleding en gedrag). Wees niet te direct in je taal.
- Je status als buitenlander kun je op een positieve manier uitbuiten. Je hebt makkelijker toegang tot 'hot-shots', je kunt dingen aan de kaak stellen (op een respectvolle manier).
- Realiseer je dat men tegen je opkijkt, en uit beleefdheid zal niemand je tegenspreken ook al weet men beter. Elk plan of initiatief dat jij naar voren brengt wordt aangenomen, terwijl men al weet dat dit niet gaat werken, of geen prioriteit heeft, maar dat wordt niet uitgesproken. Wat heeft dit voor een effect als je weer weg bent?
- Realiseer je dat armoede een grote rol speelt in het Afrikaanse leven. Men heeft andere prioriteiten dan sport, ook al wordt het belang van sport wel onderkend. Hierarchie, verborgen agenda's en corruptie zijn andere obstakels.
- Realiseer je dat 'teachers' weinig ervaring hebben met andere spelen dan voetbal en netbal en dat het lesgeven van andere activiteiten aan kinderen met een beperking nog weer extra vaardigheden vergt.

Subthema 4

Duurzaamheid: overdracht van kennis en vaardigheden op lokale trainers

Verantwoording:

Eén van de grootste uitdagingen in het (sport)ontwikkelingswerk is om te zorgen dat de sportactiviteiten worden voortgezet ook als de buitenlandse experts zich teruggetrokken hebben. Bij activiteiten voor mensen met een beperking is dat een dubbele uitdaging omdat zij vaak nog meer afhankelijk zijn van vrijwilligers zoals voor vervoer, begeleiding en het organiseren van de activiteiten. In deze module willen we je bewust maken van de mogelijkheden, de kansen en bedreigingen om mensen met een beperking jarenlang te kunnen laten sporten.

Doelstellingen:

- De deelnemer wordt bewust van het belang van zijn invloed op de continuering van sportactiviteiten na zijn vertrek.
- De deelnemer ontwikkelt vaardigheden om een plan van aanpak te schrijven voor de overdracht van zijn activiteiten naar de lokale bevolking.
- De deelnemer ontwikkelt vaardigheden om effectieve workshops te organiseren voor docenten/trainers in ontwikkelingslanden.
- De deelnemer is bewust van de cultuurverschillen m.b.t. kennisoverdracht en scholing.

Aan bod komt:

- Organiseren van workshops.
- Inhoud van workshops: kennisoverdracht en vaardigheden
- Het bepalen van de didactische werkvormen in workshops
- Ontwikkelen van lesmateriaal
- Werken met een buddy
- Planning, uitvoering, evaluatie
- Positie van sportontwikkelingswerker
- Communicatie

Werkvormen:

- Introductie subthema en activeren aanwezige kennis d.m.v. brainstormopdracht
- Rollenspel workshop met verborgen agenda's met evaluatie
- Presentatie
- Opdracht over didactische werkvormen

Werkvorm subthema 4

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
20	Introductie thema, activeren/ benoemen, persoonlijk doel. Link leggen met duurzaamheid	<p>In veel ontwikkelingslanden is men gek op ceremonies en toespraken. Daar wordt ook veel tijd aan besteed, ook op sportdagen etc. Stel: Je hebt voor het project een jaar of 2 jaar gewerkt en gaat nu afscheid nemen. Natuurlijk is er een afscheidsceremonie en moet er worden gesproken. Bereid in 5 minuten je eigen speech voor en laat hierin terugkomen wat je bereikt hebt en wat je achterlaat. Geef daarna de toespraak aan de rest van de groep.</p> <p>De deelnemers geven de toespraak. Stel aan het eind vragen hierover m.b.t:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat wil jij bereikt hebben? 2. Wat zouden de mensen daar bereikt willen hebben? 3. Wat zijn de overeenkomsten/verschillen, is dat goed/vervelend, waarom? 4. Wat heeft deze speech met duurzaamheid te maken? <p>Antwoord: je zult een beetje op 1 lijn moeten zitten met je persoonlijke- en projectdoelen aan de ene kant en de doelen van de lokale mensen aan de andere kant (lokale: mensen met een beperking en de groep mensen eromheen). Anders zal er weinig sprake zijn van voortzetting nadat jij bent weggegaan. Zij moeten het immers gaan doen!</p>	<p>Differentiatie (moeilijker): laat 2 speeches voorbereiden: 1 van een persoon met beperking die geprofiteerd heeft van het project, en 1 van een coördinator die het gaat overnemen.</p> <p>Als het mogelijk is: videorecorder. Speech opnemen. Geef bandje(Dvd) aan het eind van de dag mee als reminder om mee te nemen.</p>	Digitale videorecorder, liefst met Dvd schijf er in. Dvd bandjes/ videobanden

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
25	Benoemen betrokken groepen in relatie tot duurzaamheid Nadenken over mogelijkheden tot continuering	<ol style="list-style-type: none"> Met welke groepen mensen (rollen) heb je te maken binnen het project? Maak een schematisch overzicht op een flap over Geef een cijfer van 1 tot 4 hoe belangrijk deze groep is m.b.t. het continueren van sportactiviteiten. Je kunt deze kennis gebruiken om de belangrijke groepen al tijdens het project te betrekken bij de continuering. Maak een inschatting van jouw mogelijkheden bij elke doelgroep (1 tot 4. Bij 4 kan jij een grote rol spelen, bij 1 heb je weinig invloed, bijvoorbeeld door omstandigheden) <p>NB: financiële middelen kunnen terugkomen bij bepaalde groepen die daardoor behoorlijk belangrijk kunnen worden. Is dat jouw taak of kan jij anderen aansturen om te lobbyen?</p> <ol style="list-style-type: none"> Schrijf op kaarten de naam van de doelgroep en hoe je deze zou kunnen betrekken bij de continuering van de projectactiviteiten (NB: niet alle projectactiviteiten moeten persé doorgaan, sommigen zijn tijdelijk). Wees concreet naar je eigen project. Het kan ook zijn dat anderen jou kunnen helpen hiermee. <p>NB: Bespreek uitgebreid de rol van de mensen met een beperking zelf: In ontwikkelingslanden nogal eens betuttelend behandeld. Kan je hen verantwoordelijkheden geven in het project? Soms weerstand van andere mensen. Transport(kosten) zijn ook nogal eens een groot probleem. Wat betekent het voor jou als je jouw werk uit handen moet geven?? Hopelijk komt er ook uit dat het geven van workshops aan coaches, leraren, vrijwilligers of de doelgroep zelf 1 van de mogelijkheden is. Stuur hier anders op aan. </p>	<p>Mensen met hetzelfde project kunnen bij elkaar in een groepje.</p> <p>Differentiatie: sneller of minders snel dit onderwerp behandelen? Zelfstandiger de opdrachten laten uitvoeren.</p>	<p>Flap over, verschillende kleuren stiften</p> <p>Gekleurde A4 kaarten met kolommen : doelgroep, activiteit en door wie</p>
15	Oefenen voorbereiden workshop	Bereid een workshoples voor. Zo meteen ga je die les geven aan de rest van de groep. Geef de workshop (verkort) in 15 minuten. Je krijgt ongeveer 20 deelnemers. Probeer een doelgroep te geven aan de deelnemer waarvan je weet dat de deelnemers ook met andere bedoelingen de workshops komen volgen: zie volgende activiteit.	Eventueel in tweetallen voorbereiden	Lesvoorbereidingsformulieren in het Engels
20	Oefenen geven van de workshop	Laat 1 deelnemer een workshop geven om te bespreken.		

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
10	Evaluëren	<ol style="list-style-type: none">1. Laat eerst de lesgever zelf aan het woord: wat was je doel, heb je het bereikt? Proce- sevaluatie, productevaluatie.2. Tips van andere deelnemers3. Geef zelf positieve feedback en tips <p>Let op: Wat hebben de leerlingen van de lesgever geleerd? Hoe is de link naar hun dagelijkse praktijk? Sloot de les goed aan bij hun beginsituatie/belevingswereld/ interesse? Hebben de 'leerlingen' een product om mee naar huis te nemen? Hoe was de sfeer?</p>		

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
35	Oefenen met geven van workshop (presenteren) voor deelnemers met meerdere agenda's, Evalueren en bewust maken van keuze didactische werkvormen.	<p>Laat 1 deelnemer een workshop geven aan vrijwilligers. Geef kaartjes aan zijn/haar leerlingen. Daarop staan andere redenen waarom de leerlingen meedoen aan de workshop of met hun gedachten er niet bij zijn.</p> <p>Het is aan de lesgever om erachter te komen wat de motieven van zijn/haar leerlingen zijn en hiermee om te gaan.</p> <p>1e Leerpunt: Probeer erachter te komen wat "onder de waterlijn van de ijsberg" zit: Boven "het water" zit het uiterlijk gedrag, maar wat zijn de motieven, normen en waarden van je leerlingen (=onder het water, wel aanwezig maar moeilijker zichtbaar).</p> <p>Wat heeft de lesgever in deze oefening gemerkt en gedaan? Juist bij vrijwilligers is het belangrijk hun beweegredenen te weten om ze betrokken te houden!! Bij mensen met een beperking heb je veel te maken met "vrijwilligers". Ook leerkrachten op scholen zijn halve vrijwilligers.</p> <p>Vergeet niet om ruimte in te bouwen voor de ceremonies, eten, prijsuitreikingen etc!</p> <p>2e Leerpunt: welke didactische werkvormen heb je gebruikt om je boodschap over te brengen? Zou dit aansluiten bij wat de lokale mensen gewend zijn? Is het belangrijk om wel aan te sluiten of juist nieuwe werkvormen te presenteren??</p> <p>Denk aan speerpunten van een les: Veilig, efficiënt en doelmatig. Efficiënt is in het Zuiden anders dan hier! Efficiënt staat in dienst van doelmatig. Organisatievormen zoals stroomvorm, circuitvorm, speeltuinvorm etc. zijn vaak vrij onbekend.</p> <p>3e Leerpunt: hoe maak je de lesstof zo toegankelijk mogelijk en dat mensen makkelijk de link kunnen leggen naar hun eigen praktijk? (antwoord: bijvoorbeeld in eigen taal, pictogrammen, niet teveel stof, veel praktijkvoorbeelden met de doelgroep samen. Schakel lokale experts in voor overdracht: drempel is kleiner).</p>	<p>Lesgever mag de kaartjes niet lezen.</p> <p>NB: Bij ervaren ontwikkelingswerkers kan deze oefening en de vorige oefening samen gedaan worden. Misschien meer aandacht aan didactische werkvormen of juist inhoudelijke aspect van de workshops.</p> <p>Is afhankelijk van de beginsituatie van de deelnemer.</p>	<p>Kaartjes met tekst zoals:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Je wilt graag wat bijverdienen en deze workshop geeft "transport money". Daarom wil je wel vrijwilliger zijn. 2. Je kijkt nu al uit naar de lunch: lekker eens uitgebreid eten. Wel interessant om van een blanke les te krijgen. 3. Je hoopt een keer naar Nederland te kunnen reizen: je verwacht dan een wereld voor je zal open gaan. 4. Je wilt graag je eigen schoolje voor gehandicapten openen, vandaar dat je aan deze sportworkshop meedoet. <p>Flap over met leerpunten kort opschrijven.</p> <p>Voorbeeld lessenplan uit Tanzania laten zien.</p>

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
20	Bespreken van 'capacitybuilding' en 'ownership' mogelijkheden binnen project van de deelnemer	<p>Behalve met workshops kan je ook lokale mensen met je mee laten lopen (buddy). Zij leren al doende en krijgen steeds meer verantwoordelijkheden. Dat heet 'capacitybuilding'. 'Ownership' is ook een mooi woord maar wat zou dat in de praktijk betekenen? Iedereen pakt omstebeurt een kaart en probeert de vraag op de kaart te beantwoorden. Anderen mogen doorvragen of aanvullingen geven.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zijn er bij jouw project mogelijkheden voor capacitybuilding? Hoe? 2. Hoe zou je ownership en capacitybuilding in kunnen bouwen in jouw project? 3. Hoe is het meetbaar wat je bereikt hebt? Geef voorbeelden van indicatoren. 4. Welke kennis en vaardigheden (competenties) zouden belangrijk zijn om over te dragen bij jouw project? 5. Wat zou er in een plan van aanpak moeten staan als het gaat om ownership en capacitybuilding? 6. Hoe zou de rol kunnen worden vervuld door vrouwen of mannen, mensen met een beperking: voor- en nadelen. 7. Kan je lokale trainers opleiden die weer lokale mensen trainen? Wie zou daar in aanmerking voor komen? 8. Hoe kan je jouw rol steeds kleiner laten worden? Hoe zou dat voor jou zijn? 9. Soms heeft de donor eigen wensen die niet helemaal overeenkomen met de wensen van de lokale bevolking...Hoe zou je daar mee om kunnen gaan? <p>Info: Niet alleen sportinhoudelijke info maar ook organisatorische en managementvaardigheden zijn belangrijk om over te dragen. Investeer niet in slechts 1 persoon = kwetsbaar.</p> <p>Erken de waarde van een vastgesteld systeem van cursussen en waardevolle diploma's. Dit geeft helderheid, vermindert corruptie en geeft status aan mensen die de cursus gevolgd hebben.</p> <p>Uitspraak van mensen met een beperking: "Nothing about us, without us".</p>	Kaarten met vragen. Om de beurt trekt een deelnemer een kaart met een vraag, geeft antwoord, anderen vullen aan, als laatste jezelf.	Flap over

Tijd	Doel	Activiteit	Organisatie	Materiaal
5	Evaluatie van het sub-thema	<p>Steek je arm hoog als het antwoord veel/ goed is</p> <p>Steek je arm naar voren als het voldoende is</p> <p>Houd je arm naar beneden als het weinig/ niet goed was:</p> <p>Doe dit bij de volgende stellingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ik ben meer gaan nadenken over de continuïteit van sport voor mensen met een beperking in mijn project. 2. Ik heb handige tips gekregen 3. Ik zal planmatiger gaan werken 4. Ik ga beter voorbereid naar het buitenland 	Mensen gaan staan en geven oordeel d.m.v. een beweging met de arm.	